

ДОРНОГОВЬ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

ОРОН НУТГИЙН 2023 ОНЫ НӨХӨН БОЛОН ДАХИН СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ НАМ, ЭВСЭЛ, НЭР ДЭВШИГЧИЙН СОНГУУЛИЙН ЗАРДЛЫН ТАЙЛАНГ ХЯНАЖ, НИЙТЭД МЭДЭЭЛЭХ АУДИТЫН ХУРААНГУЙ ТАЙЛАН

Аудитын код: ДГА-2023/51-7-ШТА-ГА

Цахим хуудас: www.audit.mn	Дарга, тэргүүлэх аудитор: Т.Ган-Өлзий Утас: 70522734 Цахим хаяг: gan-ulzii.t@audit.gov.mn
Сайншанд 2023 он	Аудитын менежер: У.Оюунтүлхүүр Утас: 70503020 Цахим хаяг: oyuntulkhuur.u@audit.gov.mn
	Аудитор: М.Дүүрэнжаргал Утас: 70523020 Цахим хаяг: duurenjargalm@audit.gov.mn

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт мэдээллийг дээрх хаягаар авна уу.

АГУУЛГА

Товчилсон үгийн тайлбар	3
Хүснэгтийн товъёог	4
Аудитын зорилт, хамарсан хүрээ, стандарт, арга зүйн талаарх мэдэгдэл	5-6
БҮЛЭГ 1. НАМ, НЭР ДЭВШИГЧ НЬ ХУУЛЬД ЗААСНЫ ДАГУУ МӨНГӨН ХАНДИВЫГ БҮРДҮҮЛСЭН БАЙНА.....	7
1.1. Нам, нэр дэвшигчдийн сонгуульд зарцуулах мөнгөн хандивыг хуульд заасан хэмжээнд бүрдүүлсэн байна.	7
1.2. Холбогдох мэдээллийг банкны гүйлгээний баримтад бүрэн тусгаагүй иргэний хандивыг буцаан шилжүүлсэн байна.....	7
БҮЛЭГ 2. НАМ, НЭР ДЭВШИГЧ НЬ БҮРДҮҮЛСЭН ХӨРӨНГИЙГ ЗАРЦУУЛААГҮЙ БАЙНА.	
2.1.Бүрдүүлсэн хандив болон хөрөнгийг зарцуулаагүй байна.....	8
2.2. Сонгуулийн сурталчилгааны зардалд хөрөнгө зарцуулаагүй байна.....	8
2.3.Төрийн аудитын газраас тогтоосон зардлын дээд хэмжээг баримталж ажилласан байна.....	9
Дүгнэлт	10

Товчилсон үгийн тайлбар

АДБОУС	Аудитын дээд байгууллагын Олон Улсын стандарт
АНСДИТХСТ	Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай
АСХ	Аймгийн сонгуулийн хороо
ИТХ	Иргэдийн төлөөлөгчдийн Хурал
МУЕА	Монгол Улсын Ерөнхий аудитор
ТАГ	Төрийн аудитын газар
ХАК	Хувийн аудитын компани

Хүснэгтийн товъёог:

№	Тайлбар	Хуудасны дугаар
Хүснэгт 1	Нам, нэр дэвшигчийн сонгуулийн зардлын санхүүжилт, мянган төгрөг	7

Аудитын зорилт, хамарсан хүрээ, стандарт, арга зүйн талаарх мэдэгдэл

Аудит хийх үндэслэл, бүрэн эрх

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, АНСДИТХСТ хуулийн 57 дугаар зүйл, МҮЕА-ын 2023 оны А/22 дугаар тушаалаар батлагдсан төлөвлөгөөний нэмэлт өөрчлөлт, Дорноговь аймаг дахь Төрийн аудитын газрын 2023 гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний дагуу хийж гүйцэтгэв.

Аудитын зорилт

Нам, нэр дэвшигчийн сонгуулийн зардлын санхүүжилт, түүний зарцуулалтын тайланг хянаж, дүгнэлт гаргах, нэг сая ба түүнээс дээш төгрөгийн хандив өгсөн иргэн, хоёр сая ба түүнээс дээш төгрөгийн хандив өгсөн хуулийн этгээдийг нийтэд мэдээлэхэд оршино.

Аудитыг дараах дэд зорилтын хүрээнд гүйцэтгэлээ. Үүнд:

1. Нам, нэр дэвшигч нь сонгуульд зарцуулах хөрөнгийн санхүүжилтийг хуулийн дагуу бүрдүүлсэн эсэх
2. Хөрөнгийг хууль журамд заасны дагуу зарцуулсан эсэх

Аудитын хамарсан хүрээ

Аудитад Айраг болон Эрдэнэ сумын ИТХ-ын 2023 оны нөхөн сонгуульд оролцсон нам, нэр дэвшигчийг хамрууллаа.

Аудитын арга зүй, шалгуур үзүүлэлт

Аудитыг гүйцэтгэхэд АДБОУС 100, АДБОУС 400, АДБОУС 4000 дугаар стандартууд, Монгол Улсын Төрийн аудитын стандарт-Нийцлийн аудит MNS 6817-6:2020, МҮЕА-ын 2021 оны А/71 тушаалаар батлагдсан “Нийцлийн аудитын аргачлал”, А/69 тушаалаар батлагдсан “Гүйцэтгэлийн аудитын аргачлал”-ыг баримтлан сонгуулийн зардлын тайлангийн талаар нам, нэр дэвшигч, ХАК-ний холбогдох албан тушаалтнуудтай ярилцлага хийх, асуулга, лавлагаа авах, ХАК-ний гаргасан дүгнэлтийн мэдээллийг нэгтгэх, хандив өгсөн иргэн, аж ахуйн нэгжийн талаарх тодруулгыг УБХ-ээс авах, тайлан, судалгаа, баримт материалд тулган баталгаажуулалт, дүн шинжилгээ хийн аудитын судалгаа, хөтөлбөр, арга зүйн дагуу нотлох зүйл цуглуулах дүгнэлт боловсруулж, нийтэд мэдээллээ.

Дараах хууль эрх зүйн актыг аудитын шалгуур үзүүлэлт болгон ашиглав. Үүнд:

- Төрийн аудитын тухай хууль,
- АНСДИТХСТ хууль,
- Дээрх хуулиудтай нийцүүлэн гаргасан тогтоол, журам.

**Аудитын
бүрэлдэхүүн,
хугацаа**

Аудитыг Дорноговь аймаг дахь Төрийн аудитын газрын дарга, тэргүүлэх аудитор Т.Ган-Өлзий удирдаж, үе шатны хяналтыг аудитын менежер У.Оюунтүлхүүр хэрэгжүүлж, аудитор М.Дүүрэнжаргал төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн дагуу хийж гүйцэтгэв.

Аудитыг 2023 оны 08 дугаар сарын 07-ний өдрөөс 2023 оны 08 дугаар сарын 25-ны өдрийн хооронд хэрэгжүүлж, дүнг нийтэд мэдээллээ.

УДИРТГАЛ:

Орон нутгийн нөхөн сонгуульд 2 намаас 4 нэр дэвшигч оролцсон боловч АНСДИТХСТ хуулийн 56 дугаар зүйлийн 56.3-т “Нам, эвсэл нь санал авах өдрөөс хойш 45 хоногт, нэр дэвшигч санал авах өдрөөс хойш 30 хоногт багтаан зардлын тайландаа хувийн аудитын хуулийн этгээдээр дүгнэлт гаргуулан, төрийн аудитын орон нутаг дахь салбар байгууллагад хүргүүлнэ” гэж заасан.

Эрдэнэ сумын Монгол ардын намаас нэр дэвшигч нь сонгуулийн зардлын харилцах данс нээгээгүй тул зардлын тайлан бэлтгээгүй байна. Харин Айраг сумын Монгол ардын намаас нэр дэвшигч нь Хаан банканд сонгуулийн зардлын харилцах данс нээж, хандив хүлээн аван зарцуулсан боловч зардлын тайлангаа Төрийн аудитын байгууллагад ирүүлээгүй байна.

Иймээс энэхүү аудитын тайланд Айраг болон Эрдэнэ сумын Ардчилсан намын нэр дэвшигчдийн сонгуулийн зардлын дүнг хянан баталгаажуулав.

БҮЛЭГ 1. НАМ, НЭР ДЭВШИГЧ НЬ ХУУЛЬД ЗААСНЫ ДАГУУ МӨНГӨН ХАНДИВЫГ БҮРДҮҮЛСЭН БАЙНА.

1.1 Нам, нэр дэвшигчдийн сонгуульд зарцуулах мөнгөн хандивыг хуульд заасан хэмжээнд бүрдүүлсэн байна.

АНСДИТХСТ хуулийн 53 дугаар зүйлийн 53.1-д “Мөнгөн хандив иргэний хувьд хоёр сая төгрөг хүртэл, хуулийн этгээдийн хувьд 10 сая төгрөг хүртэл байна”, 53.2-д “Иргэн, хуулийн этгээдээс нам, эвсэлд эсхүл нэр дэвшигчид зардлын данс нээсэн өдрөөс хойш сонгуулийн үйл ажиллагаанд нь зориулан энэ хуулийн 53.1-д заасан хэмжээнээс хэтрүүлэхгүйгээр хандив өгч болно” гэж заасан байна.

Орон нутгийн нөхөн сонгуульд Ардчилсан намын 2 нэр дэвшигчид 3 иргэн нийт 250.0 мянган төгрөгийг хандивласан байна.

Нам, нэр дэвшигчийн сонгуулийн зардлын санхүүжилт, мянган төгрөг

Хүснэгт №1

№	Орлогын ангилал	Айраг сумын Ардчилсан нам		Эрдэнэ сумын Ардчилсан нам		Нийт дүн	
		Тоо	Орлогын дүн	Тоо	Орлогын дүн	Тоо	Орлогын дүн
1	Мөнгөн хандив	3	250.0			3	250.0
2	Нэр дэвшигчийн өөрийн хөрөнгө			1	1.0	1	1.0
	Дүн	3	250.0	1	1.0	4	251.0

Эх үүсвэр: Нам, нэр дэвшигчийн сонгуулийн зардлын тайлан

1.2 Холбогдох мэдээллийг банкны гүйлгээний баримтад бүрэн тусгаагүй иргэний хандивыг буцаан шилжүүлсэн байна.

АНСДИТХСТ хуулийн 53 дугаар зүйлийн 53.4-т “Хандив өгч байгаа иргэн, хуулийн этгээд нь нэр, иргэний бүртгэлийн дугаар болон хандивын эх үүсвэрийн талаарх мэдээллээ банкны гүйлгээний баримтад тусгах бөгөөд энэ шаардлагыг хангаагүй хандивыг хандив хүлээн авагч буцаан шилжүүлнэ” гэж заасан байна.

Орон нутгийн хурлын нөхөн сонгуульд Айраг сумын Ардчилсан намаас нэр дэвшигч нь 2 иргэнээс ирүүлсэн 200.0 мянган төгрөгийг гүйлгээний баримтад мэдээлэл дутуу ирүүлсэн тул буцаан шилжүүлсэн байна.

БҮЛЭГ 2. НАМ, НЭР ДЭВШИГЧ НЬ БҮРДҮҮЛСЭН ХӨРӨНГИЙГ ЗАРЦУУЛААГҮЙ БАЙНА.

2.1 Бүрдүүлсэн хандив болон хөрөнгийг зарцуулаагүй байна.

АНСДИТХС-ийн тухай хуулийн 51 дүгээр зүйлийн 51.1-т “Нам, эвсэл болон нэр дэвшигчийг сонгуульд оролцуулахаар бүртгэсэн өдрөөс эхэлж, сонгуулийн зардлын тайлан гаргах өдрийг дуусах хүртэл хугацаанд энэ хуулийн 38.2-т заасан арга хэлбэрээр сонгуулийн сурталчилгаа явуулах зориулалтаар сонгуулийн зардлын данснаас дансанд шилжүүлэх хэлбэрээр зарлага гаргаж болно” гэж заасан байна.

Орон нутгийн хурлын нөхөн сонгуульд 2 сумын 2 нэр дэвшигчид өөрийн орлогын 1.0 мянган төгрөг, хандиваас 250.0 мянган төгрөг төвлөрсөн. Үүнээс гүйлгээний баримтад дутуу мэдээлэл тусгасан 200.0 мянган төгрөгийг буцаан шилжүүлсэн бөгөөд 50.0 мянган төгрөгийн зарцуулаагүй үлдэгдлийг мөн хандивлагчид шилжүүлсэн байна.

2.2 Сонгуулийн сурталчилгааны зардалд хөрөнгө зарцуулаагүй байна.

АНСДИТХСТ хуулийн 51 дүгээр зүйлийн 51.1-д “Нам, эвсэл болон нэр дэвшигчийг сонгуульд оролцуулахаар бүртгэсэн өдрөөс эхэлж, сонгуулийн зардлын тайлан гаргах өдрийг дуусах хүртэл хугацаанд энэ хуулийн 38.2-т заасан арга хэлбэрээр сонгуулийн сурталчилгаа явуулах зориулалтаар сонгуулийн зардлын данснаас дансанд шилжүүлэх хэлбэрээр зарлага гаргаж болно” гэж заасан.

Дээрх заалтын дагуу сонгуулийн зардлын данснаас хуулийн 38.2-т заасан буюу сонгуулийн сурталчилгаанд зарцуулсан хөрөнгө байхгүй болно.

2.3 Төрийн аудитын газраас тогтоосон зардлын дээд хэмжээг баримталж ажилласан байна.

АНСДИТХСТ хуулийн 49.1 дэх заалтыг үндэслэн Төрийн аудитын газраас орон нутгийн сонгуульд нам, нэр дэвшигчээс зарцуулах зардлын дээд хэмжээг тогтоож, Дорноговь аймаг дахь Төрийн аудитын газрын дарга, тэргүүлэх аудиторын 2020 оны 06 дугаар сарын 26-ны өдрийн А/19 дүгээр тушаалаар баталж, нийтэд мэдээлсэн байна.

Орон нутгийн нөхөн сонгуульд оролцсон 2 сумын 2 нэр дэвшигч нь өөрийн хөрөнгө болон бүрдүүлсэн хандиваас сонгуулийн зардалд зарцуулаагүй тул зардлын дээд хэмжээг баримталж ажиллажээ.

АУДИТЫН ДҮГНЭЛТ

Орон нутгийн 2023 оны хурлын нөхөн сонгуульд оролцсон нам, нэр дэвшигчийн сонгуулийн зардлын тайланд хийсэн аудитын дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтийг өгч байна. Үүнд:

1. Орон нутгийн 2023 оны хурлын нөхөн сонгуульд Айраг болон Эрдэнэ сумдаас Ардчилсан нам, Монгол ардын намаас нийт 4 нэр дэвшигч оролцсон.
2. Айраг болон Эрдэнэ сумдын Ардчилсан намаас оролцсон 2 нэр дэвшигч нь нэр, иргэний бүртгэлийн дугаар болон хандивын эх үүсвэрийн талаарх мэдээллээ банкны гүйлгээний баримтад бүрэн тусгаагүй иргэдийн хандивыг буцаан шилжүүлсэн байна.
3. Нам, нэр дэвшигчид нь хөрөнгө болон хандивын зарцуулаагүй үлдэгдлийг хандивлагч иргэнд буцаан шилжүүлсэн байна.
4. Эрдэнэ сумын Монгол ардын намаас нэр дэвшигч нь сонгуулийн зардлын харилцах данс нээгээгүй тул зардлын тайлан ирүүлээгүй байна.
5. Айраг сумын Монгол ардын намаас нэр дэвшигч нь Хаан банканд сонгуулийн зардлын харилцах данс нээж, хандив хүлээн аван зарцуулсан боловч зардлын тайлангаа Төрийн аудитын байгууллагад ирүүлээгүй байна.
6. Нам, нэр дэвшигчийн сонгуулийн зардлын санхүүжилт, түүний зарцуулалтын тайлангаар нэг сая ба түүнээс дээш төгрөгийн хандив өгсөн иргэн, хоёр сая ба түүнээс дээш төгрөгийн хандив өгсөн хуулийн этгээд байхгүй байна.